

De Republiek in een tijd van vorsten

Hier volgen zes fragmenten (1 tot en met 6) uit een boek over de bouwgeschiedenis van de Sint-Janskathedraal in 's-Hertogenbosch:

- 1 Het kruitvat dat de stad was geworden, kwam tot ontploffing. De vernielzucht van de beeldenstormers richtte zich vooral op de Sint-Jan. Op de eerste dag van de razernij moesten tientallen altaren en wellicht honderden heiligenbeelden het ontgelden (...). De volgende dag gingen de vernielingen gewoon door.
- 2 De kap van het kerkschip werd gebouwd door de meester-timmerman Jan van Poppel "mit sijnen knechten". Uit de bewaarde aantekeningen van de kerkmeesters is op te maken dat (...) werklieden die niet in dienst waren bij de bouwloods, werden ingehuurd voor het bouwen van de kap: (...) "holtsnyders", "tymmerluyden", een "leydecker" en een "loetgieter".
- 3 De belangrijkste wijziging aan de Sint-Jan in deze periode was het aanpassen van het interieur aan de (protestantse) liturgie. Deze was gericht op het Woord van God dat door de predikant werd verkondigd vanaf de reeds bestaande preekstoel. Daardoor werd de oriëntatie van het kerkinterieur in feite in dwarsrichting gedraaid.
- 4 Terwijl de herstelwerkzaamheden nog niet eens waren afgerond, werden alweer nieuwe aanslagen op de kerk gepleegd. In november belegerde prins Maurits voor de tweede keer de stad en diverse voltreffers beschadigden de Sint-Jan. Ook bij het volgende beleg door Maurits werd de Sint-Jan weer zwaar beschadigd, ook omdat men het geschut bewust op het kerkgebouw richtte.
- 5 De economische malaise en de daarmee samenhangende ontevredenheid van de bevolking vormden een goede voedingsbodem voor de opkomst van de hervormers, de aanhangers van de Lutherse en andere denkbeelden. Voor het eerst werden enkele deelnemers aan een hervormde bijeenkomst (...) op de Bossche Markt onthoofd. Ook vonden regelmatig openbare boekverbrandingen plaats.
- 6 De stad leek onoverwinnelijk (...) maar deze keer pakte het beleg, onder prins Frederik Hendrik, anders uit. (...) In de ruim vier maanden die het beleg duurde werden ruim 28.000 kogels en bommen op de stad afgevuurd. De gevolgen, ook voor de Sint-Jan, waren ontstellend. Voor de stad was er geen andere keuze meer dan capitulatie. De capitulatie betekende het voorlopige einde van de Sint-Jan als katholieke kerk.

- 2p 1 Zet deze zes fragmenten in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 1.

Uit de tabel blijkt dat de prijsontwikkeling van graan in de Republiek verschilt van de prijsontwikkeling in Frankrijk.

- 3p **2** Geef aan:
- welke prijsontwikkeling zichtbaar is en
 - waardoor het verschil in prijsontwikkeling tussen Nederland en Frankrijk verklaard kan worden en
 - waardoor deze prijsontwikkeling leidt tot het ontstaan van de commerciële landbouw in de Nederlanden.

Voor historici die zich met sociale onrust bezighouden, is de ontwikkeling van de graanprijs van groot belang.

- 2p **3** Leg dit uit.

Gebruik bron 2.

Stel: je gebruikt deze prent bij een presentatie over de Pacificatie van Gent, omdat je met deze prent veel kunt uitleggen over deze overeenkomst.

- 5p **4** Geef deze uitleg door aan te geven:
- (zonder bron) welke politieke tegenstelling door de Pacificatie van Gent verzoend werd en
 - (zonder bron) welke religieuze tegenstelling door de Pacificatie van Gent verzoend werd en
 - wat de opvatting over de rol van koning Filips is die uit de bron blijkt en
 - in welk opzicht deze bron die rol niet juist weergeeft en
 - (zonder bron) welk gevolg het beleid van Filips II had voor de Pacificatie van Gent.

Historici interpreteren de geschiedenis van de Nederlanden in de vijftiende en zestiende eeuw als de resultante van tegenstellingen op verschillende terreinen, onder andere:

- 1 particularisme tegenover centralisatie en
- 2 het streven naar godsdienstvrijheid tegenover het streven naar een staatsgeregelde godsdienst.

- 4p **5** Leg dit met een voorbeeld voor elk van deze twee tegenstellingen uit.

In 1585 boden de Staten-Generaal de Franse koning Hendrik III de soevereiniteit over de Nederlanden aan. Hendrik III weigerde.

- 3p **6** Noem de reden waarom de Staten-Generaal vanaf 1581 een nieuwe soeverein zochten en leg uit dat de weigering van Hendrik III een gevolg kon zijn geweest van de Franse binnenlandse situatie.

Gebruik bron 3.

Een bewering:

Uit dit fragment blijkt dat omstreeks 1595 er al conflicten waren tussen Engeland en de Republiek over het principe van het Mare Liberum.

- 2p **7** Toon de juistheid van deze bewering aan.

Gebruik bron 3.

Stel: je vergelijkt de handelsverhoudingen tussen de Republiek en Engeland zoals Moryson die beschrijft met wat je weet over deze verhoudingen aan het einde van de zeventiende eeuw.

- 2p **8** Toon aan dat er tussen het einde van de zestiende en het einde van de zeventiende eeuw zowel sprake is van verandering als van continuïteit in de handelsverhoudingen tussen de Republiek en Engeland.

Een aantal gebeurtenissen:

- 1 In 1598 reisde Johan van Oldenbarnevelt, de landsadvocaat van de Republiek, naar Frankrijk om Hendrik IV ervan te overtuigen geen vrede te sluiten met Spanje.
- 2 Voor tijdgenoten was het opmerkelijk dat de Franse koning Van Oldenbarnevelt persoonlijk ontving.
- 3 Hendrik IV kondigde tijdens het verblijf van Van Oldenbarnevelt het Edict van Nantes af.

- 3p **9** Licht deze gebeurtenissen toe door:
- een reden te noemen voor Van Oldenbarnevelt om een vrede tussen Spanje en Frankrijk te willen verhinderen en
 - aan te geven waardoor de ontvangst van Van Oldenbarnevelt voor tijdgenoten opmerkelijk was en
 - aan te geven dat Van Oldenbarnevelt waarschijnlijk het Edict met instemming zal hebben begroet.

Gebruik bron 4.

In 1635 sluit de Republiek een verbond met Frankrijk gericht tegen Spanje. Hierbij wordt afgesproken dat Frankrijk aan Spanje de oorlog verklaart, de Republiek geen vrede zal sluiten met Spanje zonder goedkeuring van Frankrijk en de Zuidelijke Nederlanden onderling worden verdeeld als die zich niet zelf van Spanje zouden losmaken.

Tussen 1646 en 1648 wordt in de Republiek een fel debat gevoerd over de voortzetting van dit verbond. Dit toneelstuk speelt in dat debat een rol.

- 4p **10** Leg uit:
- (met bron) welke mening Lambert van den Bosch verkondigt in dit debat en
 - (zonder bron) waarom juist tussen 1646 en 1648 een fel debat werd gevoerd over de voortzetting van het verbond tussen Frankrijk en de Republiek.

Twee gebeurtenissen:

- 1 In 1665 werd de Republiek aangevallen door Engeland. Doordat de vloot voortdurend was uitgebreid en versterkt, kon Michiel de Ruyter in juni 1666 een overwinning boeken op de Engelse vloot.
- 2 In 1665 viel de bisschop van Münster Gelderland, Overijssel en Drenthe binnen. Hij kreeg daarbij financiële steun van Engeland. Het landleger van de Republiek was zo verwaarloosd, dat het geen weerstand kon bieden. Pas na de komst van Franse hulptroepen werd de bisschop gedwongen tot de aftocht.

- 2p **11** Toon aan dat deze gebeurtenissen een gevolg waren van de positie van Holland in de Staten-Generaal tijdens het Eerste Stadhoudersloze Tijdperk.

Gebruik bron 5.

Lodewijk XIV sluit deze overeenkomst om zijn expansiepolitiek ten uitvoer te kunnen brengen.

2p **12** Leg dit uit.

Gebruik bron 5.

Een conclusie:

Deze geheime clausule toont aan, dat Karel II ontevreden is met zijn binnenlandse politieke positie.

4p **13** Leid uit de bron twee van de problemen van Karel II af.

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

In de strijd met Frankrijk over de dekolonisatie van Vietnam had de Vietminh een beroep kunnen doen op Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

2p **14** Leg uit waardoor zo'n verzoek geen kans van slagen had.

Gebruik bron 6.

Dit document is een reactie op een belangrijke gebeurtenis die kort daarvoor heeft plaatsgevonden in Azië.

1p **15** Geef aan welke gebeurtenis dat is.

Gebruik bron 6.

Dit document past bij het Amerikaanse buitenlandse beleid in de jaren vijftig.

2p **16** Leg met een voorbeeld uit de bron uit, bij welk beleid dit past.

Gebruik bron 7.

In dit fragment komt het vijandbeeld naar voren dat communisten hebben van de Verenigde Staten.

2p **17** Leg dit uit.

De volgende gebeurtenissen staan in willekeurige volgorde:

1 Ho Chi Minh vraagt de Volksrepubliek China om steun tegen de Fransen.

2 Ho Chi Minh vraagt de Verenigde Staten om steun tegen de Fransen.

3 Ho Chi Minh tekent voor het opgeven van gebieden in Zuid-Vietnam.

4 Ho Chi Minh richt de Indochinese Communistische Partij op.

5 Ho Chi Minh dringt aan op de overeengekomen verkiezingen in heel Vietnam.

6 Ho Chi Minh bundelt het verzet tegen de Japanners.

2p **18** Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 8.

Op grond van deze bron concludeert een historicus:

De Amerikaanse regering respecteert de Akkoorden van Genève wel naar de letter maar niet naar de geest.

- 4p **19** Ondersteun beide aspecten van deze conclusie telkens met de verklaring van Dulles.

President Kennedy stuurde tienduizend militaire adviseurs en helikopters naar Vietnam.

- 2p **20** Toon aan dat met dit besluit sprake was zowel van **continuïteit** als van **verandering** ten opzichte van het beleid van Kennedy's voorganger.

Gebruik bron 9.

Een bewering:

In deze prent verwijst Paul Conrad naar drie factoren die hebben geleid tot de val van president Diem.

- 3p **21** Noem die drie factoren.

Gebruik bron 10.

Dit rapport speelt in 1966 een rol in de afweging van de Amerikaanse regering ten aanzien van het uitbreiden van de steun aan Zuid-Vietnam. De inhoud van de bron versterkt de positie van voorstanders **en** van tegenstanders van deze steun.

- 4p **22** Leg dit voor beide partijen uit.

Gebruik bron 10.

Stel: je doet onderzoek voor een profielwerkstuk over de guerrillastrijd in Vietnam. Je komt deze bron tegen en je vindt hem geschikt als illustratie. Je maakt een afweging over de betrouwbaarheid van de bron.

- 2p **23** Geef een argument voor **en** een argument tegen de betrouwbaarheid van de bron voor dit onderzoek.

Tussen het Tet-offensief en president Johnsons besluit om zich niet herkiesbaar te stellen voor de presidentsverkiezingen bestaat een verband.

- 2p **24** Leg uit welk verband dat is.

Van 1954 tot 1964 was de Volksrepubliek China terughoudend in het geven van steun aan Noord-Vietnam. In de tweede helft van de jaren zestig liet zij deze houding varen.

- 2p **25** Geef een verklaring voor beide opstellingen.

Gebruik bron 11.

Deze foto wordt door de regering van Noord-Vietnam geschikt gevonden voor propaganda.

- 4p **26** Leg met de foto uit welke twee politieke boodschappen Noord-Vietnam met de foto kan uitdragen.

Eindexamen vwo geschiedenis 2012 - II

In 1966, twee jaar na het aannemen door het Amerikaanse Congres van de Tonkinresolutie, publiceerde senator J. William Fulbright zijn boek *De arrogantie van de macht*.

- 2p **27** Leg uit welk verband bestaat tussen de Tonkinresolutie en het boek van Fulbright.

Gebruik bron 12.

De publicatie van Edelmans boek, met brieven als die van Rodney Chastant, past bij een verandering in het denken over Vietnamveteranen in de Verenigde Staten in de jaren 1980.

- 2p **28** Noem die verandering en geef aan dat dit boek daarbij past.

Tijdens de Amerikaanse militaire operatie tegen Irak in de Golfoorlog (1990-1991) besloot de regering van de Verenigde Staten om de bewegingsvrijheid van Amerikaanse journalisten sterk te beperken.

- 2p **29** Leg een verband tussen deze maatregel en de Vietnamoorlog.